

तिब्बतको ल्हासा सहरमा प्रचलित लोककथाको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह चौथो सत्रको शोधपत्र
पाठयांश ५७७ को आंशिक आवश्यकता
पूरा गर्ने प्रयोजनका निम्ति
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधकर्ता

वाङ् जिहोउ

त्रि.वि. दर्ता नं. ६-३-२८-३३८-२०१९

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०८०

शोधनिर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुर स्नातकोत्तर तह चौथो सत्रका छात्र वाङ् जिहोउले “तिब्बतको ल्हासा सहरमा प्रचलित लोककथाको अध्ययन” शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार गर्नुभएको हो । उहाँको यो शोधपत्र सन्तोषजनक भएकाले यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय, नेपाली केन्द्रीय विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

.....
सहप्रा.डा. साधना पन्त
शोधनिर्देशक

मिति : २०८०/११/३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको शैक्षिक सत्र २०७६/७७ का छात्र वाङ् जिहोउले स्नातकोत्तर तह नेपाली विषयको चौथो सत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत गर्नुभएको “तिब्बतको ल्हासा सहरमा प्रचलित लोककथाको अध्ययन” शीर्षकको शोधपत्र मूल्याङ्कन समितिद्वारा आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. प्रा.डा. कृष्णप्रसाद न्यौपाने
(विभागीय प्रमुख)
२. सहप्रा.डा. साधना पन्त
(शोधनिर्देशक)
३. सहप्रा.डा. दुर्गाबहादुर घर्ती
(बाह्य परीक्षक)

मिति : २०८०/११/४

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत “तिब्बतको ल्हासा सहरमा प्रचलित लोककथाको अध्ययन” शीर्षकको शोधपत्र मैले आदरणीय सहप्रा.डा. साधना पन्तका निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । यस शोधपत्रका लागि आफ्नो महत्त्वपूर्ण समय दिई आवश्यक सल्लाह, सुभाव र मार्गनिर्देशन गर्नुहुने मेरा शोधनिर्देशक श्रद्धेय गुरुप्रति म हार्दिक आभार एवम् कृतज्ञता प्रकट गर्दछु । शोधपत्र निर्माण गर्नमा थप प्रेरणा र समर्थन दिनुहुने नेपाली केन्द्रीय विभागका तत्कालीन विभागीय प्रमुख प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल् तथा विभागीय प्रमुख प्रा.डा. कृष्ण न्यौपानेलगायत अन्य गुरुहरूप्रति श्रद्धाभाव व्यक्त गर्दछु ।

मेरो जीवनका हरेक क्षेत्रमा सफलताको आशीर्वाद दिइरहनुभएका र समर्थनका साथ सहयोग दिइरहनुभएका मेरा आदरणीय माता स्वी त्वाइजन र पिता वाङ वओफडप्रति म हार्दिक आभारी छु । मेरो अध्ययन कार्यको हरेक क्षणमा सधैं सहयोग तथा प्रोत्साहन प्रदान गरिरहनुभएकी र मसँगै अध्ययनका विषयको बारेमा पटकपटक छलफल गरी आवश्यक सुभाव दिनुभएकी मेरी श्रीमती थौमड्यऔप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । त्यसैगरी शोधकार्य सम्पन्न गर्नका लागि मलाई लोककथाहरू श्रवण गराउनु हुने ल्हासाका सम्पूर्ण सूचकहरूका साथै सरसल्लाह दिनुहुने ल्हासाका स्थानीय निवासीहरूप्रति कृतज्ञ छु । त्यसैगरी पूर्वकार्य सामग्रीको सुविधा उपलब्ध गराउनुहुने केन्द्रीय पुस्तकालयका कर्मचारीहरू एवम् विभागीय पुस्तकालयका कर्मचारीहरूप्रति धेरै धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । शोधपत्र तयार पार्न प्राविधिक सहयोग गर्नुहुने अङ्ग्रेजी विभागका वृष रावललाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । त्यसैगरी प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण मित्रजनहरूप्रति धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

अन्तमा यस शोधपत्रको समुचित मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय, नेपाली केन्द्रीय विभाग समक्ष पेस गर्दछु ।

शोधकर्ता

वाङ जिहोउ

शैक्षिक सत्र : २०७६/७७

क्रमाङ्क : १२

त्रि.वि. दर्ता नं. ६-३-२८-३३८-२०१९

मिति : २०८०/११/३

विषयसूची

पहिलो परिच्छेद शोधपरिचय

१.१	विषयपरिचय	१
१.२	समस्याकथन	२
१.३	शोधकार्यको उद्देश्य	२
१.४	पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.५	शोधकार्यको औचित्य र महत्त्व	५
१.६	शोधको सीमाङ्कन	५
१.७	शोधविधि	५
	१.७.१ सामग्री सङ्कलन विधि	५
	१.७.२ सामग्री विश्लेषण विधि	६
१.८	शोधपत्रको रूपरेखा	६

दोस्रो परिच्छेद

तिब्बतको ल्हासा सहरको सङ्क्षिप्त परिचय

२.१	विषयपरिचय	७
२.२	तिब्बत स्वायत्त क्षेत्रको सङ्क्षिप्त परिचय	७
२.३	ल्हासा सहरको परिचय	८
	२.३.१ ल्हासा सहरको भौगोलिक परिचय	९
	२.३.२ ल्हासा सहरको राजनैतिक तथा प्रशासनिक विभाजन	९
	२.३.३ ल्हासा सहरका जनसंख्या र जातिहरू	९
	२.३.४ ल्हासा सहरको आर्थिक स्थिति	१०
	२.३.५ ल्हासा सहरको प्राकृतिक पर्यावरण	१०
	२.३.६ ल्हासा सहरका धार्मिक एवम् पर्यटकीय स्थलहरू	११
	२.३.७ ल्हासा सहरको शैक्षिक र स्वास्थ्य स्थिति	११
	२.३.८ ल्हासा सहरको सञ्चार तथा यातायात	१२
	२.३.९ ल्हासा सहरको सांस्कृतिक अवस्था	१३
२.४	निष्कर्ष	१३

तेस्रो परिच्छेद
तिब्बतको ल्हासा सहरमा प्रचलित लोककथाहरूको वर्गीकरण

३.१	विषयपरिचय	१५
३.२	लोककथाहरूको सङ्कलन	१५
३.३	लोककथा वर्गीकरणका आधारहरू	१६
३.४	ल्हासा सहरमा प्रचलित लोककथाहरूको वर्गीकरण	१७
	३.४.१ सांस्कृतिक-ऐतिहासिक लोककथाहरू	१७
	३.४.२ अर्तीउपदेशका लोककथाहरू	१९
	३.४.३ पशुपक्षीसम्बन्धी लोककथाहरू	२३
	३.४.४ मानवका विशेष स्वभाव र प्रवृत्तिका लोककथाहरू	२५
	३.४.५ दैवी लोककथाहरू	२७
	३.४.६ धार्मिक लोककथाहरू	२८
३.५	निष्कर्ष	२९

चौथो परिच्छेद
तिब्बतको ल्हासा सहरमा प्रचलित लोककथाहरूको विधातात्त्विक विश्लेषण

४.१	विषयपरिचय	३१
४.२	लोककथा विश्लेषणका आधारहरू	३१
	४.२.१ कथानक	३१
	४.२.२ अभिप्राय	३१
	४.२.३ पात्र	३२
	४.२.४ परिवेश	३२
	४.२.५ उद्देश्य	३२
	४.२.६ भाषाशैली	३३
४.३	सांस्कृतिक-ऐतिहासिक लोककथाहरूको विश्लेषण	३३
	४.३.१ 'घिउ करको उन्मुलन' लोककथाको विश्लेषण	३३
	४.३.२ 'तिब्बती नुहाउने पर्व' लोककथाको विश्लेषण	३६
४.४	अर्तीउपदेशका लोककथाको विश्लेषण	३९
	४.४.१ 'दयालु हुनुपर्छ' लोककथाको विश्लेषण	३९
	४.४.२ 'अगुदुन्बाको सम्पत्ति' लोककथाको विश्लेषण	४१
	४.४.३ 'सात ओटा गधा' लोककथाको विश्लेषण	४३
	४.४.४ 'घोडाको उधारो' लोककथाको विश्लेषण	४५

४.४.५ 'दुइटा साथी र सुन' लोककथाको विश्लेषण	४७
४.५ पशुपक्षीसम्बन्धी लोककथाको विश्लेषण	५०
४.५.१ 'हात्ती र बाँदर' लोककथाको विश्लेषण	५०
४.५.२ 'बाँदरबाट मानव' लोककथाको विश्लेषण	५२
४.६ मानवका विशेष स्वभाव र प्रवृत्तिका लोककथाहरूको विश्लेषण	५४
४.६.१ 'अगुदुन्वा र मालिकको थाल' लोककथाको विश्लेषण	५५
४.६.२ 'सुन र नुन' लोककथाको विश्लेषण	५७
४.६.३ 'याक जमिनमा छिऱ्यो' लोककथाको विश्लेषण	५९
४.७ 'आकाशबाट सुन पाउने' दैवी लोककथाको विश्लेषण	६२
४.८ 'चोडुसाई काड बजारमा स्त्री भूत' धार्मिक लोककथाको विश्लेषण	६४
४.९ निष्कर्ष	६७

पाँचौँ परिच्छेद सारांश तथा निष्कर्ष

५.१ परिच्छेदगत सारांश	६८
५.२ निष्कर्ष	७०
५.३ भावी शोधकार्यको लागि सम्भाव्य शोधशीर्षक	७०

परिशिष्टहरू

परिशिष्ट 'क' : ल्हासा सहरमा प्रचलित लोककथाहरू (नेपाली अनुवाद)	७१
परिशिष्ट 'ख' : ल्हासा सहरमा प्रचलित लोककथाहरू (चिनियाँ लिपिबद्ध)	८९
परिशिष्ट 'ग' : ल्हासा सहरको नक्सा	१०४
परिशिष्ट 'घ' : कथावाचकको सूची	१०५
सन्दर्भ सामग्रीसूची	१०६